

Bondekonen og høstarbejde.

Bondekonen Anna var glad for at hun ikke længere skulle beskæftige sig med tungt høstarbejde som i fordums dage. Dengang var devisen at man skulle have skruet hænderne rigtigt på. Nu om dage var det jo en smal sag at udføre alverdens landbrugsarbejde, for det foregår jo alt sammen mekaniseret. Landbrugsarbejde var jo nærmest blevet støvsuget for tunge løft og andet knokkelarbejde.

Landbrugsmaskinerne var jo nu nærmest højteknologiske vidundere, der ikke kræver råstyrke. Oppe i et veludstyret maskinhus /førerhus er det jo via servostyring en leg at udføre større manøvre med den store og dyre maskinpark. Men hovedet skulle selvfølgelig stadigvæk være skruet godt på. Drengerøvene med deres vidunderlige legetøj - maskinparken, havde dog oftest solgt deres hoved inklusiv sjæl til banken. De gældsatte sig til op over skorstenen, blot for at overgå naboen i størrelse eller undergå ham i skattebetaling, eller for at fortrænge det faktum at afskrivning er eneste indtægtsmulighed. Enhver som har læst Goethes " Faust " kan jo tage ved lære af solgte sjæle. Men det er en helt anden historie.

Nogen kalder det for finanskrisen, andre kalder det utidigt tab af sund fornuft. Nå, tilbage til rødderne.

I 2010 var juli måned en drøm af en sommermåned. Varmen havde bidt sig fast. Der var perioder med hedebølge og op til eller over 30 grader om dagen og tropenætter med ca. 20 grader. Det var alle tiders hø-vejr. Efter at græsset var blevet slået, havde det ligget og vejret en tid, så var det blevet vendt, og derefter blev det presset til store bigballer, læsset med moderne grej, og bjærget til senere brug. Ikke engang maskinerne fik sved på panden. Til sammenligning skulle man helt tilbage til 1941 for at finde en sommermåned med tilsvarende høje temperaturer. Ud over at det var et skrækkeligt krigsår, var det en tid uden køleskab. Kombinationen af tropetemperaturer og madvarer har været et sandt mareridt, men der var ikke noget at rutte med i det hele taget. Gamle madvarer eller sult, liv eller død, ja det valg krævede vel ikke de store spekulationer.

Men dengang og i efterkrigsårene havde erhvervet stor medvind, dog var landbrugsbedrifterne af en hel anden størrelse end i dag. Alle arbejdsgange var præget af manuel råstyrke. Høstarbejdet var nok noget af det hårdeste arbejde man kunne komme i lag med inden for landbruget. Kvinder og børn deltog på lige fod med mændene. Da Anna som ca. 7 årig kunne træde koblingen ned på en lille Ferguson, begyndte sliddet. Så var man dømt til evig og altid at sidde på den skide traktor, når legekammerater uden for landbruget kunne lege, bade eller spille håndbold dagen lang. Evig og altid hørte man sætningen: I godt vejr skal der høstes, lege og tage til stranden kan man gøre når det er dårligt vejr. Alle var nødt til at hjælpe til for at redde gården fra fallittens rand. Denne sætning blev mejslet ind i ens bevidsthed på lige fod med fadervor.

Kort efter avancerede man til også at stå på en høstvogn, og på kunstfærdig vis lægge løst hø og kornneg på plads. Nogle år senere, da selvbinder og tærskværk blev afløst af mejetærsker og presser, var det tunge hø eller halmballer man måtte stable på plads. Det foregik akkurat ligesom når man bygger med legoklodser, og gud forbarme

Bondekonen og høstarbejde.

sig når læsset ikke var bygget godt nok og så skred og væltede på vej hjem fra marken. Vognen skulle altid læsses så højt som muligt, og desto mere ustabil blev læsset. Nogen gange måtte man på halvvejen gøre holdt og binde reb omkring ballerne oppe på vognen for at sikre den videre kørsel.

Det var selvfølgelig aldrig den meget ujævne markvej, som kunne være skyld i et evt. skred, nej det var altid bygmesteren på toppen af læsset. Det gyngede gevaldigt oppe på toppen, og det var ikke hver mands sag, og man stod jo ikke til pynt deroppe, nej man skulle tumle rundt med tunge halm og høballer og få bygget et forsvarligt læs, der kunne tåle en hel del ujævnheder på mark og markvej. Og hvis man var så uheldig at lide af højdeskræk, så var det bare med at blive den kvit hurtigst muligt. Nogen gange var det med livet som indsats, at nedstigningen fra et sådant læs skete. Det kunne let hamle op med det man nu om dage kalder rafting, trekking osv.

Det var styrke - og balancetræning i en vis skala at slæbe og stable baller på vognen, mens den bevægede sig. Det var styrketræning af en lidt højere karat at stange forken med ballen på spidsen op i vejret til modtageren på vognen, en disciplin lidt i stil med armpres.

Det helt nødvendige arbejdstøj omfattede lange bukser, langærmet skjorte, gode sportssko og frem for alt gode arbejdshandsker. Var man ikke udstyret med nævnte beklædningsstykker, blev arme og ben revet til blods og det sved noget så gevaldigt.

Det var så første skridt i arbejdet. Det næste skridt bestod i at bugsere traktor med den højt læssede vogn så tæt hen til en transportør, (en maskine som fragtede hø og halmballer op på staldens første sal) uden at køre ind i hverken maskine eller selve bygningen. Da det foregik baglæns og med en vogn på fire hjul, som ville i nærmest hver deres retning, uden sidespejle eller baksensor, krævede det nogle forsøg, og det kunne kun gå for langsomt. Dernæst kom råstyrken i funktion igen.

Høstarbejderne, store som små, var placeret, og så blev vidunderet af en transportør sat i gang. Alle håbede at den ikke ville få nøkker undervejs, da den havde en del år på bagen. En person stod oppe på læsset og smed ballerne ned i maskinen helst i et vist jævnt tempo. Enkelte gange ramte de ikke første gang, så måtte en anden person stå nede ved maskinen og lægge dem op i den, med eget liv som indsats, da der uforvarende kunne dratte en ny balle ned ovenfra. Hvis ikke en gammel bedstefar/mor eller gammel nabo var udstationeret til dette job, måtte ballerne blive liggende rundt om transportøren til man var færdig med at aflæsse vognen.

Andre personer stod oppe på staldloftet, tog imod ballerne i en lind strøm, slæbte dem væk og pakkede dem igen i legoklods' maner i de forskellige fag/rum deroppe. Man måtte rubbe fingrene. Var man ikke hurtig nok med at flytte høballer, og den næste drattede ned fra transportbåndet, kunne man få sådan en tung krabat i hovedet. Meget værre var det når man ikke var hurtig nok til at få flyttet ballerne væk fra maskinen, for så kunne de nemt kile sig fast inde under maskinen og så stoppede arbejdet af sig selv. Men sådan et stop betød ikke andet end bøvl og ekstra arbejde

Bondekonen og høstarbejde.

med at få det hele til at køre igen. Under og efter et sådant stop hang alles nerver i tynde tråde og skidebatter fløj gennem luften.

Transportbåndet larmede ubønhørligt, og det blev ikke bedre at den pga. tidsmangel blev smurt alt for sjældent, eller også var fedtsprøjten tom eller endnu værre, den havde forputtet sig. På grund af larmen var eneste form for kommunikation mellem kulierne oppe på loftet og den ene på vognen at banke med en fork på transportbåndet for at signalisere at tempoet var for hurtigt eller for langsomt, eller at noget gik galt eller at nogen kom til skade. Det sidste skete dog mærkværdigvis næsten aldrig, selvom sikkerheden mildest talt var en by i Rusland. Temperaturen derimod mindede mest af alt om den i Sahara. Oppe under taget kunne temperaturen meget let snige sig op over 40 grader, så sveden haglede af de implicerede. Lysten til frivilligt at opsøge lignende temperaturer sydpå, var altid fraværende.

Der kunne meget let være op mod 200 baller på sådan en høstvogn, og når vejret, det vil sige sol og vind, ikke havde fået tørret afgrøden godt og grundigt, kunne en enkelt høballe godt gå hen og veje en 20 -25 kilo. Efter en kort drikkepause startede det hele forfra, læs efter læs, dag efter dag. Sådan blev mange tons foder via håndkraft flyttet fra marken og hjem til gården og videre op på staldloftet. Om vinteren gik turen så den anden vej, ned til dyrene i stalden. De var fuldstændig ligeglade og upåvirkede af alt det mega slid for deres skyld. Men de kvitterede med dejlig frisk mælk, store tilfredse øjne og stillede altid op til at blive kløet bag ørerne. Selvom de var produktionsdyr, var de nærmest en del af familien.

Ressourcespild kendte man ikke til, så det hør og halm der ikke blev spist, blev fejlet ind under køerne, så de kunne ligge på det og samtidig blev yveret så heller ikke så snavset. Snavs kunne nu ikke helt undgås, derfor måtte den udmalkede mælk sis før den blev hældt i den lille mælketank. Det var dengang man ikke tog det så nøje med snavs, bakterier og celletal. Yvervask havde da heller ikke fundet vej til staldene endnu, men man malkede for og fjernede således det værste snavs fra yveret.

Mens køerne blev malket hvilede der på en måde en fredfyldt stemning i stalden. Køerne gumlede sig igennem roer og korn, den voksne håndterede yverpleje, malkemaskiner og den varme mælk, ungerne håndterede hakkejernet bag køerne. Køernes møgklatter skulle skrubes ned fra køernes liggepladser og derefter skovles op i møgtrillebøren, hvorefter den voksne kørte møget ud på møddingen.

Korn og roer blev også håndteret, i ordets bogstaveligste forstand, på samme måde som hør og halm. Læs på læs blev det alt sammen slæbt hjem fra marken. Efteråret var præget af, at så snart man havde fri fra skole, skulle man stille i marken med fork og være med til at læsse markens roer op på begge sider af vognen. For at fjerne arbejdets kedsomhed, arrangerede børnene en konkurrence om hvem, på de to sider, der først havde læsset roerne i vognens og traktorens længde inden der blev givet ordre til at køre videre til næste stop. Sådan gik det op og ned af rækkerne. Nogen dage kunne kulden godt bide fra sig, men så hjalp det at arbejde lidt hurtigere. Når vognen var fyldt med roer sad alle børn oven på læsset og spiste æbler hele vejen hjem til gården. Smagen af disse æbler glemte man aldrig.

Bondekonen og høstarbejde.

Roerne blev læsset af udendørs i en lang stak, dækket med halm og jord mod vinterens kulde. Det var sådan en dejlig frisk bibeskæftigelse på vintereftermiddage at afdække roestakken for den frosne jord og halm, for så med greb eller fork at læsse vognen med en passende portion til de evigt sultne kreaturer. Det var før frontlæsser eller gummiged havde set dagens lys. Vanter og tykke støvler var påbudt arbejdsbeklædning. Det nyttede heller ikke at vise frygt når en mus eller rotte løb væk fra stakken mellem ens ben. Det nyttede heller ikke at flæbe fordi man ikke gad eller frøs om fingrene, man måtte bide tænderne sammen under familiens øverste motto: Alle må hjælpe til uden at kny for ikke at lande i en konkurs.

Alle havde deres opgaver, og opgaverne ledte over i hinanden, eller kunne ikke blive udført, hvis den foregående opgave ikke var blevet løst. Derfor var der aldrig noget der hed: "ok, det skubber vi til i morgen" eller "jeg gider ikke". Kneb det for de mindstes hænder at følge med, gav de ældre til nød et nap med, men i det store og hele var der ingen kære mor der.

Senere på eftermiddagen måtte de selvsamme roer igennem en roeknuser for at blive findelt til køernes maver. Der blev således slidt en del greb, forke, hakkejern og trillebør ned i løbet af sæsonen, tillige med en del slid af ukvemsord. Det siger sig selv at man ikke hang ud på gadehjørner eller legede røver og gendarm i nattelivet. Nu er der selvsagt ikke så mange interessante gadehjørner at hænge ud på ude i en lille flække. Det siger også sig selv at der som voksen aldrig var behov for at deltage i udmarvende og grænseoverskridende over- og oplevelseskurser, teambuilding, coaching o.l., der kostede det hvide ud af øjnene. Hele ens barndom havde bestået af en lang omgang grænseoverskridelse og socialisering.

Før i tiden var børn og voksne trætte efter endt arbejde, naturligt trætte. Det kan man ikke sige at børn bliver i dag, og det gælder måske også kun for de færreste voksne. Børn i dag bliver jo nærmest opfostret med hjul under sig hele vejen op gennem livet.

I dag kan en edderkop skræmme livet af børn og voksne. Tænk om de havde været med i "klubben" dengang man som barn måtte deltage i massakren på en større bande rotter, der havde invaderet kornlageret. Den modigste person vovede sig ind blandt sækkene og forsøgte at jage de bidske rotter ud til de febrilsk ventende hunde. Alle andre stod bevæbnet med køller og skovle og prøvede at slå så mange som muligt ihjel inden de forsvandt andre steder hen eller ligefrem forsøgte at komme op i ens bukseben. Fremover havde man altid lange gummistøvler på ved lignende aktioner.

Mus og rotter var aldrig gerne set, men de var heller ikke til at trylle væk. Og nogen gange kunne man helt glemme at de var der, for de huserede jo mest kun om natten når der var ro i stald og lade. Men man blev mindet om deres ubehagelige tilstedeværelse, når man en sen aften pludselig tændte lys i stalden for at se efter dyrene, og de ubehagelige gnavere blev overrasket og taget på fersk gerning i deres uvæsen. Så pilede de hen over bjælkerne oppe over ens hoved, ikke kun en, nej en hel slægt. Så kunne hårene godt rejse sig lidt på kroppen.

Bondekonen og høstarbejde.

Hvilket forhold havde køerne til disse gnavere. Kunne bæsterne finde på at kravle på eller mellem køernes ben, eller var de for skrækslagne til det? De var altid i gang et eller andet sted med at gnave hul i nogle kornsække, træbjælker eller ledninger, og så deres ubehagelige lugt og efterladenskaber. Nu om dage på tv at se rotter blive håndteret og brugt i forskningsøjemed, kan stadig få hårene i nakken til at rejse sig. Men måske kan disse bæster trods alt gøre lidt gavn i forskningens tjeneste og således betale lidt af for al det ubehag de i tidens løb har forvoldt os mennesker. Men ulækre det er de.

Møddingen var også en ulækker og ubehagelig tingest, der lå i staldens forlængelse. Uden for stalddøren var der støbt et betonunderlag, hvor dyrenes møg per trillebør blev kørt ud til og læsset af. Som vinteren skred frem blev møddingen højere og man måtte lægge et stabilt bræt hen over det møg der allerede hobede sig op, og så måtte man med trillebør i frisk balancegang forcere brættet og for enden af det tippe møget af. Det lyder enkelt nok og det er det i og for sig også, når man ser bort fra at trillebøren ofte var overlæsset, brættet var måske våd og glat, smal og lang, og det førte stejlt opad; men bare man kunne holde tungen lige i munden så gik det som regel godt. Hvis ikke, var ingen i tvivl, for enten var man sølet ind i møg og ajle fordi man var snublet, eller fordi trillebøren var væltet, var man så selv mere eller mindre væltet i forsøget på at få trillebøren på højkant igen.

I løbet af vinteren faldt møgstakken lidt sammen, og tidligt på foråret blev hele molevitten igen med håndarbejde læsset og kørt ud på marken og spredt med en JF-vogn med sprederskovle på. Som ung syntes Anna at vognen måtte være verdens bedste opfindelse, som sparede en` for en del knokkelarbejde. Helt vildt blev det da en traktormonteret frontlæsser skovlede møddingen op i JF-vognen.

Ajlebeholderen blev også tømt om foråret. Det var i Annas øjne en uhyggelig beholder, skjult i jorden, som udover de ulidelige rotter også indeholdt giftigt gas, som næsten hvert år landsdækkende krævede sine dødsofre ved selve tømningen. Det vil sige, at man ved lidt uforsigtighed besvimed på grund af gassen, og kunne falde ned i eller omkuld i beholderen. Ajlehåndtering var udelukkende forbeholdt de mandlige voksne på gården. Når ajlebeholderen var blevet åbnet, blev en pumpe sat ned i beholderen, så blev ajlen pumpet op i en lang rund træbeholder, som lå på en vogn. Dens indhold blev så spredt ud på marken og dannede således den flydende gødning, som blev suppleret op med det faste møg fra dyrene. Det lugtede lidt fælt og man havde ikke lyst til at nærme sig en sådan beholder. Beholderen i jorden var det strengt forbudt at komme i nærheden af som barn, og den havde da også næsten samme farlighedsstatus i Annas univers som den hvide haj. Dækslet til ajlebeholderen kunne ligge og vippe lidt, ligesom en flise, der ikke ligger helt jævnt, og det kunne give et sug i maven, når man kom til at cykle hen over det. Tænk om det forsvandt under en og man faldt ned i det ildelugtende farlige dyb, og ingen så eller hørte en i dybet. Gys.

Bondekonden og høstarbejde.